

**การศึกษาพฤติกรรมการใช้พืชสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อหา
แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ใช้ในงานสปาไทยของกลุ่ม อสม
อาสาสมัครชุมชน: ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย
จังหวัดนครราชสีมา**

**THE STUDY OF THE USE OF LOCAL HERBS
FOR PRODUCT DEVELOPMENT
TO BE USED IN THAI SPA BY VILLAGE
HEALTH VOLUNTEER COMMUNITY GROUP:
THANON PHO SUB-DISTRICT, NON THAI
DISTRICT, NAKORN RATCHASIRIMA PROVINCE**

ภัทรลภา บุตรดาเลิศ*
Patlapa Buddalerd*

---

* อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครราชสีมา

* Lecturer, Bachelor of Arts, Department of Tourism Industry, Faculty of Management Science,
Rajabathnakornratchasirima University

* Email: patsawan57@hotmail.com

บทคัดย่อ

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้คือกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 85 คน กำหนดกลุ่มตัวแทน 70 คน โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการของทาร์ยามาเน่ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้คือ 1) เพื่อศึกษา (ปัจจัยนำ) ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร 2) เพื่อศึกษา (ปัจจัยเอื้อ) พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันและแหล่งสมุนไพรที่นำมาใช้ได้สะดวก 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันและแหล่งสมุนไพรที่นำมาใช้ได้สะดวก 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้สมุนไพรที่มีต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันและแหล่งสมุนไพรที่นำมาใช้ได้สะดวก

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอายุ 20-40 ปี อีกทั้งยังประกอบอาชีพเกษตรกร/ปลูกสัตว์/ประมง และมีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องสมุนไพร ปานกลาง ทั้งนี้สาเหตุการเลือกใช้สมุนไพรเป็นการตระหนักถึงประโยชน์ และมีความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 จากกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพร ทั้ง 6 ด้านคือ 1 ด้านประสบการณ์การใช้สมุนไพร 2 ด้านรูปแบบในการใช้สมุนไพร 3 ด้านการใช้สมุนไพรต่อเดือน 4 ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้ 5 ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร และ 6 ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร ไม่แตกต่างกัน และ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร ที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ทั้ง 6 ด้านของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สมุนไพร กลุ่มอาสาสมัครชุมชน (อสม.)

Abstract

The sample of this research was 85 members of the Village Health Volunteer Community (VHV) at Thanon Pho Sub-District, Non Thai District, Nakhonratchasima Province, in which 70 represents were chosen using the sampling examples of Taro Yamane. This study is a quantitative research which the objectives are as follows: 1) to study (leading factors) knowledge on herbal plants; 2) to study (supporting factors) the daily use of herbs and areas on herbal resources; 3) to study the relationship of personal factors of the daily use of herbs and herbal resources; 4) to study the relationship of knowledge on herbal plants and the attitude towards the use of herbs on the daily use of herbs and resources.

Results showed that most of the samples were under graduate female age 20 – 40 years old. They also work in agriculture/livestock/fishery and earn 10,000 – 20,000 baht monthly. Most of them have medium level of knowledge on herbs and the reason for using herbs is that they believe in the benefits and properties of herbs. The results from hypothesis no.1 from the different gender sample group affect the use of herbs in 6 aspects: 1. Experience from using herbs; 2. Aspects of herbs usage; 3. Monthly use of herbs; 4. Influences; 5. Resources of herbs; and 6. Information sources of herbs. No differences were found and the results of hypothesis no.2 are about the knowledge of herbal plants and the attitude towards the use of herbal plants towards the significant correlation with the use of herbs in everyday life which is not different in results.

Keywords: Herbal Plants, Village Health Volunteer Community (VHV)

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชสมุนไพรนานาชนิด จากการศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในวนอุทยานถ้ำเพชร-ถ้ำทองอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ กล่าวว่าการป่าไม้ได้จัดทำข้อมูลรายชื่อพืชสมุนไพรไทยไว้ซึ่งพบว่ามีทั้งหมดประมาณ 1,200 ชนิด (ยุทธนาทองบุญเกื้อ, 2551)

รัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนธุรกิจนี้ ด้วยการประกาศนโยบายการพัฒนาประเทศไทยให้ เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดวิสัยทัศน์ Thailand as World Class Healthcare Destination โดยกำหนด ให้ธุรกิจบริการส่งเสริมสุขภาพเป็นหนึ่งในบริการหลักภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Center, 2557) และจากการศึกษาเรื่อง โอกาสของเครื่องสำอางจาก ธรรมชาติ และสมุนไพรความต้องการของตลาดในปัจจุบันและในอนาคต กล่าวอ้างถึง ข้อมูลจากศูนย์วิจัย กลิกร ปี 2554 ว่า ตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรในประเทศขยายตัวปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20-30 เนื่องจาก ความนิยมในการบริโภคและใช้สมุนไพรไทย และมูลค่าตลาดรวมในประเทศของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในปี 2554 จะมีมูลค่าสูงถึงเกือบ 30,000 ล้านบาท สมุนไพรในประเทศเติบโตอย่างรวดเร็ว สอดรับกับกระแส นิยมผลิตภัณฑ์อิงธรรมชาติที่เป็นกระแสที่กำลังมาแรง (ประเทศไทย, 2552)

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าโอกาสของประเทศไทยในการพัฒนาสมุนไพรให้สามารถนำไปใช้ ในการบำบัดสุขภาพนั้นยังเปิดกว้างด้วยปัจจัยภายในคือความหลากหลายของพืชพันธุ์ซึ่งมีความโดดเด่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพืชสมุนไพรท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ในงานสปาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา (ปัจจัยนำ) ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพรของกลุ่ม อสม. ท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา
2. เพื่อศึกษา (ปัจจัยเอื้อ) พฤติกรรม การใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันและแหล่งสมุนไพรที่ นำมาใช้ได้สะดวกของกลุ่ม อสม. ในท้องถิ่นพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน และแหล่งสมุนไพรที่นำมาใช้ได้สะดวกของกลุ่ม อสม. ในท้องถิ่นพื้นที่ศึกษา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้สมุนไพร ที่มีต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันและแหล่งสมุนไพรที่นำมาใช้ได้สะดวกของกลุ่ม อสม. ในท้องถิ่นพื้นที่ศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อายุ อาชีพ และ รายได้ แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันของกลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขชุมชน (อสม.)

สมมติฐานที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร ที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.)

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ความเจ็บป่วยเป็นธรรมชาติของสังขารและชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นทุกสังขม ตลอดทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา มนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีวัฒนธรรม และอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงได้พยายามหาทางเผชิญกับความเจ็บป่วย เหล่านี้ตลอดมา ผลผลิตของการเผชิญกับปัญหาได้ก่อให้เกิดเป็นสถาบันทางสังคม (ลือชัย ศรีเงินยวง และ ปรีชา อุปโยคิน, 2533, น.65) ซึ่งในทางมานุษยวิทยาการก่อกำเนิดทางสถาบันทางสังคมนั้น ถือเป็น การจัดระเบียบทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) กระบวนการ (Process) หรือ สถาบัน (Institutions) ในสังคมเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ทั้งสิ้น และสิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์ สร้างสรรค์มันขึ้นมาก็คือ ความจำเป็นพื้นฐานในด้านต่างๆ (นียพรธม วรรณศิริ, 2540, น.178) สปา (spa) คือการบำบัดสุขภาพ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของคนในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการนำสมุนไพรหลากหลายชนิดมาใช้ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งสดและแห้ง หรือแม้แต่การสกัดน้ำมันหอมระเหย ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในสายตา ชาวโลกสมุนไพรไทยต่างได้รับการยอมรับจากทั่วโลกกว่าเป็นสุดยอดของสปา เพื่อตอบสนองใน การบริการแบบองค์รวม สมุนไพรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเยียวยารักษาแบบพื้นบ้าน แต่กระนั้น ฤทธิ์ทางยา (Pharmacological Properties) ก็เป็นเพียงคุณลักษณะหนึ่งในการรักษา อีกหลายๆ ส่วนที่เป็น องค์ประกอบขึ้นเป็นองค์ของการเยียวยารักษา คุณลักษณะด้านอื่นๆ ของสมุนไพรไม่ว่าจะเป็นสื่อผ่าน ความเชื่อ ศรัทธา หรือเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งอื่นใดที่มีพลานุภาพต่อการหายจากความเจ็บป่วย สิ่งเหล่านี้ ล้วนดำรงอยู่ในบริบทของสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมาอย่างช้านาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ แบบสอบถามปลายปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทาง สถิติ และนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่จะทำการศึกษานี้ จะถูกกำหนดจากกลุ่มสมาชิก อสม. ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 85 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลถนนโพธิ์, 2551) และกำหนดสุ่มตัวแทน 70 คน โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน ธีรวิมล เอกะกุล, 2543) เป็น ตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามแบบปลายปิด โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการ ดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลจาก แนวคิด ทฤษฎี เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

สุขภาพ ข้อมูลเป็นแบบข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยแบ่งจำแนกออก เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เกี่ยวกับปัจจัยนำ เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับ พิษสมุนไพรและทัศนคติต่อการใช้พิษสมุนไพร

ตอนที่ 3 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เกี่ยวกับปัจจัยเอื้อ พฤติกรรมการใช้สมุนไพร ในชีวิตประจำวันและแหล่งสมุนไพรที่นำมาใช้ได้สะดวก

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ใช้ในงานสปา

3.2 สร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้ถูกต้องตามแนวทางของการศึกษาการใช้พิษสมุนไพรที่ใช้ในสปาของกลุ่มตัวอย่างและ ให้เกิดความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา

3.3 **แก้ไขแบบสอบถาม** เบื้องต้นไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษา วิชาเอกการจัดการโรงแรม ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 20 คน เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

3.4 **นำแบบสอบถามผ่านการทดสอบ** และปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

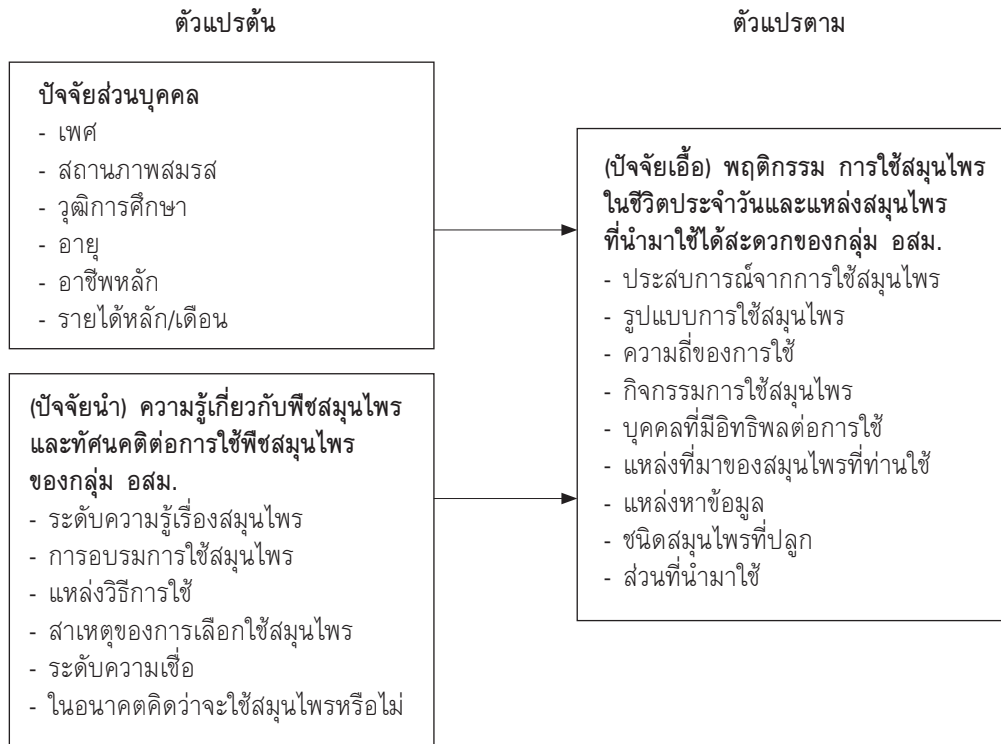
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 **สถิติเชิงพรรณนา** (Descriptive Statistics) เพื่อจัดหมวดหมู่และให้เพื่อให้ทราบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 **สถิติเชิงอนุมาน** (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานกลุ่มประชากรโดยใช้สถิติ chi-square เพื่อหาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมของการใช้โซเชียลมีเดียของสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษา 5) ปัจจัยส่วนบุคคล 5) ปัจจัยนำ 3) ปัจจัยเอื้อ 4) ปัจจัยส่งเสริม

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปราย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผลการวิเคราะห์ได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับโซเชียลมีเดีย และทัศนคติต่อการใช้โซเชียลมีเดีย

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียในชีวิตประจำวัน ของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน(อสม.)

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	41	58.6
2. สถานภาพ		
สมรส	56	80.0
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	63	90.0
4. อายุ		
20-40 ปี	43	61.4
5. อาชีพ		
เกษตรกรกรม/ปศุสัตว์/ประมง	44	62.9
6. รายได้ต่อเดือน		
10000-20000 บาท	39	55.7

จากการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีสถานภาพสมรส โดยมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอายุ 20-40 ปี อีกทั้งยังประกอบอาชีพเกษตรกรกรม/ปศุสัตว์/ประมง และมีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร

ตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร

ทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
1. ความรู้เรื่องสมุนไพร		
ปานกลาง	38	54.3
2. การอบรมการใช้สมุนไพร		
ไม่เคย	37	52.9
ทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
3. แหล่งความรู้วิธีการใช้สมุนไพร		
หมอ/หน่วยงานสาธารณสุข	23	32.9
4. สาเหตุการเลิกใช้สมุนไพร		
ตระหนักถึงประโยชน์	23	32.9
5. ความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร		
ปานกลาง	23	32.9
6. ในอนาคตจะใช้สมุนไพร		
ใช่	40	57.1

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ส่วนใหญ่อมีความรู้เรื่องสมุนไพร ปานกลาง ซึ่งไม่เคยได้รับการอบรมการใช้สมุนไพร โดยมีแหล่งความรู้วิธีการใช้สมุนไพรจากหมอ/หน่วยงานสาธารณสุข ทั้งนี้

มีสาเหตุการเลือกใช้สมุนไพร ซึ่งเป็นการตระหนักถึงประโยชน์ และมีความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร มาก โดยในอนาคตจะมีการใช้สมุนไพร

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้พืชสมุนไพรในชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมของการใช้พืชสมุนไพรในชีวิตประจำวัน	จำนวน	ร้อยละ
1. ประสบการณ์การใช้สมุนไพร		
อาหาร	28	40.0
2. รูปแบบในการใช้สมุนไพร		
สด	24	34.3
3. การใช้สมุนไพรต่อเดือน		
1-2 ครั้งต่อเดือน	33	47.1
พฤติกรรมของการใช้พืชสมุนไพรในชีวิตประจำวัน	จำนวน	ร้อยละ
4. การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม		
อื่น ๆ รับประทาน	26	37.1
นวดตัว (นวดไทย, นวดน้ำมันหอมระเหย, นวดสมุนไพรและลูกประคบ)	21	30.0
5. บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร		
หมอ	30	42.9
6. แหล่งที่มาของสมุนไพร		
ปลูกเอง	40	57.1
7. แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร		
อื่นๆ หมอ	27	38.6
ปากต่อปาก	19	27.1

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้สมุนไพรเพื่อการทำเป็นอาหาร โดยมีรูปแบบการใช้สมุนไพรแบบสด ซึ่งใช้ต่อเดือน 1-2 ครั้งต่อเดือน เพื่อรับประทาน โดยการได้รับอิทธิพลจาก หมอ จากการปลูกเอง โดยมีชนิดของสมุนไพรที่ปลูก ขมิ้น รางจืด เพื่อการทำสมุนไพร ลูกประคบ จากมะกรูด และนำส่วนของสมุนไพรที่มาใช้ประโยชน์คือใบ

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อายุ อาชีพ และรายได้ แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) แสดงผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง เพศและสถานภาพ กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านต่างๆ

พฤติกรรม							ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
							เพศ		สถานภาพ	
ประสพการณ์การใช้สมุนไพร							X ²	Sig.	X ²	Sig.
อาหาร	ยาสมุนไพร	เครื่องดื่ม	ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	น้ำมันหอมระเหย	เพื่อความงาม	สุขภาพ	4.985	.546	12.493	.407
รูปแบบในการใช้สมุนไพร										
สด	แห้ง	สารสกัด	สมุนไพรสกัด	อื่นๆ			5.402	.249	3.510	.898
การรับประทานสมุนไพรต่อเดือน										
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	3-4 ครั้งต่อเดือน	มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน				6.897	.075	2.855	.827
การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม										
ขนาดตัว (ขนาดไทย, ขนาดน้ำมันหอมระเหย, ขนาดสมุนไพรและลูกประคบ)			อบสมุนไพรและอบไอน้ำ	เสริมความงามและลดความอ้วน	อื่นๆ		11.131	.011	7.065	.315
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร										
ตนเอง	เพื่อน	คนในครอบครัว	โฆษณาตามสื่อต่างๆ		หมอ		3.513	.476	23.292	.003*
แหล่งที่มาของสมุนไพร										
ปลูกเอง		สถานพยาบาล	ร้านจำหน่าย OTOP				.608	.738	1.849	.764
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร										
นิตยสาร	โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต	ปากต่อปาก	อื่นๆ หมอ			3.124	.537	13.957	.083
ส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์										
ราก	ลำต้น	ใบ	ผล				2.332	.506	8.239	.221

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านประสพการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้สมุนไพร ด้านการใช้สมุนไพรต่อเดือน ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้ ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร และด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 ส่วน ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม และเพศ แตกต่างกัน มีผลต่อส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกัน มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มี สถานภาพ แตกต่างกัน มีผลต่อ ด้านประสพการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้

ด้านการใช้สมุนไพรต่อเนื่อง ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร ด้านส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง วุฒิการศึกษาและอายุ กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านต่างๆ

พฤติกรรมการใช้สมุนไพร							ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
							วุฒิการศึกษา		อายุ	
ประสบการณ์การใช้สมุนไพร							X ²	Sig.	X ²	Sig.
							อาหาร	ยาสมุนไพร	เครื่องดื่ม	ผลิตภัณฑ์นวดประคบ อบ
รูปแบบในการใช้สมุนไพร										
สด	แห้ง	สารสกัดผลวิตามิน		สมุนไพรสกัด	อื่นๆ รับประทาน		10.442	.235	7.670	.466
การใช้สมุนไพรต่อเนื่อง										
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	3-4 ครั้งต่อเดือน		มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน			14.113	.028	10.605	.101
การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม										
นวดตัว (นวดไทย, นวดน้ำมันหอมระเหย, นวดสมุนไพรและลูกประคบ)		อบสมุนไพรและอบไอน้ำ		เสริมความงามและลดความอ้วน	อื่นๆ รับประทาน		3.437	.752	5.458	.487
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร										
ตนเอง	เพื่อน	คนในครอบครัว	โฆษณาตามสื่อต่างๆ		หมอ		15.299	.054	15.604	.045
แหล่งที่มาของสมุนไพร										
ปลูกเอง	สถานพยาบาล		ร้านจำหน่าย OTOP				3.292	.510	6.314	.177
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร										
นิตยสาร	โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต	ปากต่อปาก	อื่นๆ หมอ			10.948	.205	9.641	.291
ส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์										
ราก	ลำต้น	ใบ	ผล				8.433	.208	3.093	.797

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษา แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพร ด้านประสบการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้สมุนไพร ด้านการใช้สมุนไพรต่อเนื่อง ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้ ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรและส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 ส่วนด้านการใช้สมุนไพร

ต่อเดือน และการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม แตกต่างกัน มีผลต่อส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกัน มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ แตกต่างกัน มีผลต่อ ด้านประสิทธิภาพการใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้ ด้านการใช้สมุนไพรต่อเดือน ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรและด้านส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุแตกต่างกัน มีผลต่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพหลักและรายได้ต่อเดือน กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพร ด้านต่างๆ

พฤติกรรม							ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
							อาชีพหลัก		รายได้/เดือน	
ประสิทธิภาพการใช้สมุนไพร							X ²	Sig.	X ²	Sig.
							อาหาร	ยาสมุนไพร	เครื่องดื่ม	ผลิตภัณฑ์นวดประคบ อบ
รูปแบบในการใช้สมุนไพร										
สด	แห้ง	สารสกัดผสมวิตามิน		สมุนไพรสกัด	อื่นๆ รับประทาน		18.811	.534	10.467	.234
การใช้สมุนไพรต่อเดือน										
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	3-4 ครั้งต่อเดือน		มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน			11.037	.087	11.037	.087
การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม										
นวดตัว (นวดไทย, นวดน้ำมันหอมระเหย, นวดสมุนไพรและลูกประคบ)			อบสมุนไพรและอบไอน้ำ	เสริมความงามและลดความอ้วน	อื่นๆ รับประทาน		11.023	.751	6.032	.420
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร										
ตนเอง	เพื่อน	คนในครอบครัว		โฆษณาตามสื่อต่างๆ		หมอ	303186	.067	8.740	.365
แหล่งที่มาของสมุนไพร										
ปลูกเอง	สถานพยาบาล		ร้านจำหน่าย OTOP				10.447	.402	1661	.798
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร										
นิตยสาร	โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต		ปากต่อปาก	อื่นๆ หมอ		25.785	.173	4.078	.085
ส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์										
ราก	ลำต้น	ใบ		ผล			19.862	.177	5.827	.443

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลัก แตกต่างกันและกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรม ด้านประสบการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้ ด้านการใช้สมุนไพร ต่อเดือน ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร ด้านส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05

สมมติฐานที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร ที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.)

ตารางที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เรื่องสมุนไพรและการอบรมเรื่องสมุนไพร กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านต่างๆ

พฤติกรรม							ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
							ความรู้เรื่องสมุนไพร		อบรมเรื่องสมุนไพร	
ประสบการณ์การใช้สมุนไพร							X ²	Sig.	X ²	Sig.
อาหาร	ยาสมุนไพร	เครื่องดื่ม	ผลิตภัณฑ์ขวดประคบอบ	น้ำมันหอมระเหย	เพื่อความงาม	สุขภาพ	11.141	.517	11.340	.500
รูปแบบในการใช้สมุนไพร										
สด	แห้ง	สารสกัดผสมวิตามิน		สมุนไพรสกัด	อื่นๆ รับประทาน		11.614	.169	5.252	.730
การใช้สมุนไพรต่อเดือน										
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	3-4 ครั้งต่อเดือน		มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน			5.352	.499	14.219	.027
การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม										
ขนาดตัว (ขนาดไทย, ขนาดน้ำมันหอมระเหย, ขนาดสมุนไพรและลูกประคบ)			อบสมุนไพรและอบไอน้ำ	เสริมความงามและลดความอ้วน	อื่นๆ รับประทาน		2.809	.832	16.055	.013
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร										
ตนเอง	เพื่อน	คนในครอบครัว		โฆษณาตามสื่อต่างๆ	หมอ		4.445	.815	3.767	.878
แหล่งที่มาของสมุนไพร										
ปลูกเอง	สถานพยาบาล		ร้านจำหน่าย OTOP				2.576	.631	2.015	.733
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร										
นิตยสาร	โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต	ปากต่อปาก		อื่นๆ หมอ		4.508	.089	7.531	.481
ส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์										
ราก	ลำต้น	ใบ	ผล				5.042	.538	.778	.993

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรและกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้สมุนไพรแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ด้านประสิทธิภาพการใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้ ด้านการใช้สมุนไพรต่อเดือน ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร ด้านส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05

ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง แหล่งความรู้และสาเหตุการเลือกใช้สมุนไพร กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านต่างๆ

พฤติกรรม							ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
							แหล่งความรู้และวิธีการใช้สมุนไพร		สาเหตุการเลือกใช้สมุนไพร	
ประสิทธิภาพการใช้สมุนไพร							X ²	Sig.	X ²	Sig.
อาหาร	ยาสมุนไพร	เครื่องดื่ม	ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	น้ำมันหอมระเหย	เพื่อความงาม	สุขภาพ	44.191	.007	20.378	.312
รูปแบบในการใช้สมุนไพร										
สด	แห้ง	สารสกัดผลผลิตวิตามิน		สมุนไพรสกัด	อื่นๆ รับประทาน		27.005	.041	15.806	.200
การใช้สมุนไพรต่อเดือน										
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน		3-4 ครั้งต่อเดือน		มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน		22.229	.035	12.365	.194
การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม										
ขนาดตัว (ขนาดไทย, ขนาดน้ำมันหอมระเหย, ขนาดสมุนไพรและลูกประคบ)			อบสมุนไพรและอบไอน้ำ		เสริมความงามและลดความอ้วน	อื่นๆ รับประทาน	9.497	.660	16.321	.177
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร										
ตนเอง	เพื่อน	คนในครอบครัว		โฆษณาตามสื่อต่างๆ		หมอ	30.009	.017	16.321	.177
แหล่งที่มาของสมุนไพร										
ปลูกเอง		สถานพยาบาล		ร้านจำหน่าย OTOP			4.596	.800	5.254	.512
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร										
นิตยสาร		โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต	ปากต่อปาก	อื่นๆ หมอ		25.544	.061	29.645	.003
ส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์										
ราก		ลำต้น		ใบ		ผล	34.579	.001	12.871	.169

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีแหล่งความรู้วิธีการใช้สมุนไพร แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ด้านประสบการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้สมุนไพร ด้านการใช้สมุนไพรต่อเดือน ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพรและส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกันมีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ส่วนด้าน แหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรและด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีสาเหตุการเลือกใช้สมุนไพร แตกต่างกัน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง ด้านประสบการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้สมุนไพร การใช้สมุนไพรต่อเดือน ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร ด้าน แหล่งที่มาของสมุนไพร และด้านส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี แหล่งความรู้วิธีการใช้สมุนไพรด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง) แตกต่างกัน มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05

ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร และขนาดจะใช้สมุนไพร กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านต่างๆ

พฤติกรรม							ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
							ความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร		ขนาดจะใช้สมุนไพร	
							X ²	Sig.	X ²	Sig.
ประสบการณ์การใช้สมุนไพร										
อาหาร	ยาสมุนไพร	เครื่องเทศ	ผลิตภัณฑ์นวดประคบ อบ	น้ำมันหอมระเหย	เพื่อความงาม	สุขภาพ	13.983	.730	7.320	.836
รูปแบบในการใช้สมุนไพร										
สด	แห้ง	สารสกัดผสมวิตามิน		สมุนไพรสกัด	อื่นๆ รับประทาน		10.300	.590	2.170	.975
การใช้สมุนไพรต่อเดือน										
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน		3-4 ครั้งต่อเดือน		มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน		7.771	.557	2.793	.834
การใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม										
ขนาดตัว (ขนาดไทย, ขนาดน้ำมันหอมระเหย, ขนาดสมุนไพรและลูกประคบ)			อบสมุนไพรและอบไอน้ำ		เสริมความงามและลดความอ้วน	อื่นๆ รับประทาน	6.113	.729	1.090	.982
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร										
ตนเอง	เพื่อน	คนในครอบครัว		โฆษณาตามสื่อต่างๆ		หมอ	13.812	.313	5.715	.679

ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร และอนาคตจะใช้สมุนไพร กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรด้านต่างๆ (ต่อ)

พฤติกรรม					ผลวิเคราะห์ข้อมูล			
					ความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพร		อนาคตจะใช้สมุนไพร	
ประสบการณ์การใช้สมุนไพร					X ²	Sig.	X ²	Sig.
แหล่งที่มาของสมุนไพร								
ปลูกเอง	สถานพยาบาล	ร้านจำหน่าย OTOP			9.771	.135	5.215	.266
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร								
นิตยสาร	โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต	ปากต่อปาก	อื่นๆ หมอ	7.831	.798	11.876	.157
ส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์								
ราก	ลำต้น	ใบ	ผล		8.210	.513	8.274	.219

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อในสรรพคุณสมุนไพร และอนาคตจะใช้สมุนไพร แตกต่างกัน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน ด้านประสบการณ์การใช้สมุนไพร ด้านรูปแบบในการใช้ ด้านการใช้สมุนไพรต่อเนื่อง ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อกิจกรรม ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้สมุนไพร ด้านแหล่งที่มาของสมุนไพร ด้านแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร และด้านส่วนของสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. มากกว่า 0.05

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผล

จากการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สมาชิกกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีสถานภาพสมรส โดยมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอายุ 20-40 ปี อีกทั้งยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม/คู่ส่วนตัว/ประมง และมีรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ ประดับมุข (2534, น.84-85) ศึกษาเรื่องมิติทางสังคมวัฒนธรรมของการใช้สมุนไพรในชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสุขเกษม อำเภอกุตุ้ม จังหวัดยโสธร พบว่า ส่วนใหญ่ลักษณะทางประชากรจะไม่มีส่วนต่อการใช้สมุนไพร ส่วนชาวเลหรือชาวน้ำส่วนใหญ่มีความเจ็บป่วยหรือมีความผิดปกติในร่างกายเกิดขึ้นก็จะมี แหล่งพึ่งพารักษาที่จะช่วยบรรเทาความเจ็บป่วยได้คือ โຕ้ะหมอ (หมอพื้นบ้าน) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่บำบัดรักษา โดยใช้วิธีการทางไสยศาสตร์และสมุนไพรบางชนิดร่วมด้วยตามความเชื่อและความเข้าใจที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษชาวเลหรือชาวน้ำ และใช้สมุนไพรทางทะเลและป่าธรรมชาติที่หาได้จากบริเวณเกาะ สมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้ในการบำบัดรักษาโรค รักษาอาการเจ็บป่วยและความผิดปกติของร่างกาย มักได้จากสัตว์ทะเล ทั้งที่เป็นส่วนเนื้อ เปลือก ก้าง กระดอง หัว หรือส่วนอื่นๆ สมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้ในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยและความผิดปกติของร่างกายนั้นบางประเภทก็สามารถใช้ได้โดยตรง ไม่ต้องไปผสมกับตัวยานชนิดอื่นๆ

จากการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และทัศนคติต่อการใช้พืชสมุนไพร พบว่า สมาชิกกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องสมุนไพร ปานกลาง ซึ่งไม่เคยได้รับการอบรมการใช้สมุนไพร โดยมีแหล่งความรู้วิธีการใช้สมุนไพรจาก หมอ/หน่วยงานสาธารณสุข ทั้งนี้สาเหตุการเลือกใช้สมุนไพร ซึ่งเป็นการตระหนักถึงประโยชน์ และมีความเชื่อในสรรพคุณของสมุนไพรมาก โดยในอนาคตจะมีการใช้สมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2529,น.13-16) ได้ศึกษาเรื่อง "ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของชาวชนบท และบุคลากรสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"

ออกเฉียงเหนือ” พบว่า ชาวชนบททุกคนมีความรู้เรื่องสมุนไพร ว่าสมุนไพรคือพืชที่นำมาใช้เป็นยารักษาโรคได้ ชาวชนบทส่วนใหญ่รู้จักพืชสมุนไพรหลายสิบชนิด หนึ่งในสามของชาวชนบทมีทัศนคติดีหรือไม่ดีต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรค ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ ความถี่ของการอ่านหนังสือ ความถี่ของการฟังวิทยุ การอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดาในบ้านหรือหมู่บ้านเดียวกัน

จากการศึกษา พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้สมุนไพร เพื่อการทำเป็นอาหารโดยมีรูปแบบการใช้สมุนไพรแบบสด ซึ่งใช้ต่อเดือน 1-2 ครั้งต่อเดือน เพื่อรับประทาน โดยได้รับอิทธิพลจาก หมอ จากการปลูกเอง โดยมีชนิดของสมุนไพรที่ปลูก คือ ขมิ้น รากจืด เพื่อการทำสมุนไพรลูกประคบ จากมะกรูด และนำส่วนของสมุนไพรที่มาใช้ประโยชน์คือใบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา นิลทะราช (2540, น.77-74) ได้ศึกษาทัศนคติความเชื่อและวิธีการเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยสมุนไพรของชาวบ้านสวาท ตำบลสวาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า เมื่อชาวบ้านประเพณีชนบทรธรรมนิยมประเพณีผิดข้อห้ามเหล่าผีหรือเทวดารักษาเกิดความไม่พอใจ บ้านดาลให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวนั้นๆ ส่วนสาเหตุที่เกิดจากสิ่งธรรมชาติ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงฤดูกาลการรับประทานอาหาร พฤติกรรมการกิน นั่ง นอน เดิน ก้ม เงย การแปรปรวนของธาตุในร่างกาย และการสัมผัสกับต้นไม้ นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการเก็บสมุนไพรเพื่อให้ได้สมุนไพรที่มีฤทธิ์ยาและสรรพคุณในการรักษาโรค ชาวบ้านเชื่อว่าจะต้องปฏิบัติตามฤกษ์ยาม วัน ฤดูกาล การประกอบพิธีกรรมก่อนเก็บยา และผู้เก็บต้องปฏิบัติตามแบบโบราณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำสมุนไพรมาคั้นคว่ำศึกษาวิจัยมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อความปลอดภัยและการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าในทุกๆ ด้าน อีกทั้งต้องมีความมั่นใจในสรรพคุณทางยาของสมุนไพร และช่วยกันเผยแพร่สรรพคุณของสมุนไพรให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น
2. ควรทำการศึกษาข้อมูลสมุนไพรนั้นๆ ก่อนนำมาใช้ เพื่อให้ได้สรรพคุณที่ตรงกับความต้องการของการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรสปาไทยได้อย่างถูกต้อง และใช้ให้ถูกสัดส่วนของสมุนไพร เพื่อเป็นความปลอดภัย และสามารถเป็นยาสมุนไพรที่รักษาโรคได้อย่างแท้จริงอีกด้วย
3. หน่วยงานของรัฐ เช่น องค์กรพัฒนาชุมชน องค์กรการปกครองระดับอำเภอ จังหวัด ควรให้การสนับสนุนการให้ความรู้ ที่สามารถนำความรู้ที่ได้นำมาผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการทำสปาไทยได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษา เพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรด้านอื่นๆ ที่สามารถส่งผลต่อการวิจัยสมุนไพรที่ชัดเจนขึ้น และสามารถนำผลที่ได้พัฒนาปรับปรุง และแก้ไข การใช้สมุนไพรให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลอื่นทั่วไปได้
2. ควรทำการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในเขตจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศไทย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการใช้สมุนไพรที่เพิ่มขึ้นได้ดีอีกด้วย

บรรณานุกรม

- คณะแพทยศาสตร์. (2529). *ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของชาวชนบท และบุคลากร สาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤกษศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นียบพรรณ วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ญจันทร์ ประดับมุข. (2534). *มิติทางสังคมวัฒนธรรมของการใช้สมุนไพรในชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสุขเกษม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร*. นครปฐม: วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข): ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พูนสุข ช่วยทอง วิราลิริรี วลีวีร์ลีร์ สุพันธ์ ศลโกสุม และ สุกิจ ไชยชมภู. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของประชาชนในเขต 11 กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารเกื้อการุณย์* 2555; 7, 60-74.
- ยุทธนา ทองบุญเกื้อ. (2551). *ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในวนอุทยานถ้ำเพชรถ้ำทอง อำเภอตากลิ จังหวัดนครสวรรค์*. นครสวรรค์: สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพืชพันธ์.
- โรงงานเภสัชอุตสาหกรรม เจเอสพี (ประเทศไทย). (2552). *โอกาสของเครื่องสำอางจากธรรมชาติ และสมุนไพร*. สืบค้น 12 มีนาคม 2560, จาก <http://www.jsppharma.com/business-development>
- ลือชัย ศรีเงินยวง และปรีชา อุบโยคิน. (2533). *พหุลักษณะ ของระบบการแพทย์ในภาคกลางและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานทางการแพทย์และสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- วัฒนา นิลทะราช. (2540). *คติความเชื่อและวิธีการเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยสมุนไพรของชาวบ้านส่วาทตำบลส่วาท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร*. ยะลา: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศิลปศาสตร์ (ไทยคดีศึกษา-เน้นมนุษยศาสตร์): วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา.
- ศูนย์ข้อมูล SMEs Knowledge Center. (2557). *ความหมายของสปาและนวดเพื่อสุขภาพ*. *ศูนย์ข้อมูล SMEs Knowledge Center*, สืบค้น 8 เมษายน 2560, จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/02-อดุลย์ วุฒิจูร์พันธ์.
- อดุลย์ วุฒิจูร์พันธ์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างหอมสมุนไพร กับความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรใน จังหวัดกาญจนบุรี*. ยะลา: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. วิทยาศาสตร์ (เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท): วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลถนนโพธิ์. (2551). *องค์การบริหารส่วนตำบลถนนโพธิ์*. สืบค้น 12 มีนาคม 2560, จาก: http://www.tanonpho.go.th/index.php?mod=blog&path=blog&id_sub=95